

פרשת שופטים

קדושת השערים לפי תורת החסידות

והנה עד כה ביארנו את בחינת שמירת השערים שבראש בעיקר במישור שבין אדם למקום (שבודאי יקר וחשוב הוא לאין שיעור), והוא הביאור שהיה נפוץ מימות עולם.

אולם מעת שירד לעולם אורה העצום וטעמה המתוק של תורת החסידות, על ידי מרן אור שבעת הימים רבי ישראל בעל שם טוב, נוסף בענין זה פן חדש, והוא - בחינת שמירת שערי הראש גם במישור שבין אדם לחבירו.

והיינו ששמירת העינים פירושה הוא גם שלא להסתכל בחסרונות שבזולת, אלא דוקא במעלות שבו, ותמיד להשתדל ולחפש אחר הנקודות הטובות שיש בכל אחד מישראל. כי מי שתמיד מוצא חסרונות ופגמים בזולת, מעיד הוא על עצמו שהוא בעל החסרון הגדול ביותר, שהרי כלל גדול לימדנו הבעל שם טוב הק' שהזולת הוא ראי, וכשם שהמסתכל בראי לא יראה בו כי אם את עצמו, כך מה שרואה האדם בזולתו זהו בעצם השיקוף של עצמו.

בתורת החסידות (ראה דגל מחנה אפרים פ' שלח ד"ה ומי) המשילו על כך משל משעשע אך גם נוקב, לאדם אחד שהיתה לו אשה אשר מחמת ריבוי התכשיטים והקישוטים שהיו לה, היה נדמה לה שאין יפה כמותה בכל העולם, וזחה דעתה עליה והיתה מתגאה על כולם. בעלה שסבל מכך עד מאד הלך ליטול עצה על כך מחכם גדול, ויעצו החכם שיתקין מראה אחת בחדר משכבה סמוך למיטתה כדי שתיכף כשתקום משינתה, עוד קודם שתספיק להתקשט, תראה את עצמה במראה, ותתוודע לאמת המרה שמכוערת היא עד מאוד.

וכן עשה הבעל כעצת החכם, ויהי בבוקר כשקמה האשה משינתה וראתה את עצמה במראה נבהלה עד מאד, כי חשבה שרואה שידה בחדרה, ותצעק בבהלה גדולה. ובא בעלה והרגיע אותה, והסביר לה שאין זו שידה אלא היא בעצמה, ומאז הפסיקה לחשוב שאין יפה כמותה בעולם ולהתגאות על כולם. והנמשל מובן מאליו.

ושמירת האוזניים היינו שלא לשמוע (ועוד יותר מכן - שלא לקבל) דברי גנאי ורכילות על הזולת, אלא אוזניו תהינה פתוחות לשמוע רק דברים טובים על כל אחד מישראל. וגם אם כבר ארע והגיע לאוזניו דבר גנאי על אדם כלשהו, יצטער על כך מאד ויסלק זאת מליבו, ולא יקבל את הדבר כאמת גמורה. ועל כל פנים ידון את אותו אדם לכף זכות, ויקיים בזה מצוות עשה מן התורה של "בצדק תשפוט עמיתך" (ויקרא יט, טו), (כפי שפירשו חז"ל) שבועות ל, א) שנכללת במצוה זו החובה לדון את הזולת לכף זכות, גם כשרואים או שומעים שהוא נוהג שלא כראוי.

ושמירת הנחיריים היינו שישתדל להאריך אפו ולא לכעוס כלל גם על אותם אנשים שמצעים אותו, ויסבול אותם עד הקצה האחרון, וישתדל למחול להם בכל ליבו, ותמיד ירחם עליהם וידון אותם לכף זכות, ונמצא מביא שלום לעולם, כלשון רש"י) בשבת קכז, רע"ב ד"ה ה"ג) "דמתוך שהוא מכריעו לזכות ואומר: לא

חטא לי בזאת, אנוס היה או לטובה נתכוין, יש שלום ביניהן", וכן יזכה למשוך שפע של רחמים על כל העולם כולו.

ושמירת הפה היינו שלא לדבר בגנותם של עם ישראל בכלל, ושל כל יהודי בפרט. ומבואר בזוהר הק' (פר' פקודי רנז, א) שיש בשמים היכל קדוש הנקרא "היכל הזכות", ובזה ההיכל לעולם פותחים את דינו של האדם לצד הזכות. לעומת זאת, ישנו היכל אחר מצד הקליפה הנקרא "היכל החובה", ושם לעולם מבקשים למצוא חובה על האדם. ומעתה כל הרגיל לדבר טוב על כל אדם מישראל ולדון לכף זכות, ידע נאמנה שמקושר הוא להיכל הזכות הק', ומשם הוא מקבל את שפעו, והפכו מובן מאליו. וכך היה אומר הרה"ק ר' פינחס מקוריץ: "כל המדבר טובות על ישראל, ורגיל לדון כל אחד מישראל לכף זכות, נעשה מרכבה למיכאל שר ישראל, ולמעלה מזה, לשכינה הקדושה".

וכה עצום ורב כוחה של אמירת דבר זכות על הזולת, שיכולה אף להצילו מסכנת חיים, כפי שחז"ל (בבא קמא נ, א) מספרים על נחוניא שהיה חופר בורות מים כדי שיסתפקו מהם היהודים העולים לרגל ממרחק, וירוו צימאונם. ופעם ארע שנפלה בתו של נחוניא באחד הבורות, ונשקפה סכנה לחייה. כשבאו וסיפרו זאת לרבי חנינא בן דוסא מיד אמר בביטחון רב שאין ממה לחשוש, שהרי לא יתכן שבאותו הדבר שנצטער אביה הצדיק - חפירת בורות לשם מצוה - יכשלו בו זרעו. ואכן נעשה לה נס גדול ועלתה מן הבור לחיים טובים ולשלום אודות לדברי הזכות שאמר ר' חנינא בן דוסא, כי בדבריו הקדושים המתיק מעליהם את כל הדינים, וניצלה הבת מסכנת חיים של ממש.

ולעולם יזכור אדם את דבריו של הרה"ק ר' נחמן מברסלב (לי' מוהר"ן ח"א תורה קיג) בשם הבעל שם טוב הק', שאין גומרים בשמים דין על האדם עד שיפסוק הוא בעצמו את דינו, אלא שפשוט הוא שאם ידע האדם שכעת הוא בא לפסוק את הדין של עצמו, שהוא יפסוק אותו לצד זכות. ולכן מראים לו מעשה של אדם אחר הדומה במידת מה למעשה שלו, ואת אשר יפסוק על רעהו, זה יהיה בעצם הפסק שפוסק הוא על עצמו, בין לחובה בין לזכות (וראה שמואל-א יב, א-ז). וממילא בכל פעם שרואה האדם או שומע על מעשה לא טוב שעשה אדם מישראל, לא ימהר לחרוץ את דינו של אותו אדם לכף חובה, שהרי כעת אין הוא חורץ אלא את הדין של עצמו, ולכן תמיד ירגיל האדם את עצמו לדבר אך ורק דברי זכות על כל אחד ואחד מישראל, ובזה יחסוך מעצמו סבל רב.

וזו היתה דרכו בקודש של רה"ק ר' לוי יצחק מברדיצ'וב, שנתפרסם בתואר "סנגורם של ישראל" על שם שתמיד היה רגיל להליץ זכות בעד עם ישראל, ולומר דברי סנגוריא עליהם, והיה מחפש ומבקש בחורים ובסדקים אחר כל נקודת זכות ומידה טובה הנמצאת בכל בן ובת ישראל באשר הם, ומגלה ומרומם אותה, ומבריק ומצחצח אותה, עד שהיה מצליח לעשותה עוד אבן יקרה ויפה בכיתרו של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ואמר אדמו"ר הזקן בעל התניא שהמלאך מיכאל יכול להתבייש בלימוד הזכות שלו לעומת לימוד הזכות של הרב מברדיצ'וב, וכן אמר, שמלימוד הזכות של הרב מברדיצ'וב נברא היכל חדש בשמים הנקרא היכל הזכות, וכל יהודי המלמד זכות בלב שלם על איזו נשמה מישראל, ללא כל התיחסות למצבה הרוחני וכו', עולה המלצתו להיכל זכות זה, וכל אחד מהם נעזר בכל המצטרך לו. ועל כן אשריו ואשרי חלקו של כל מי שיזכה להיות מן המעוררים זכויות וממליצים טוב בעד כלל ישראל, אשר אין קץ לשכרם.

